

НУ ЯК ЖЕ БЕЗ ДУБРОВИЦІ, СКАЖІТЕ?

Здається, ніби недавно, 21 вересня 2005 року, відзначали багатовіковий ювілей Дубровиці, а вже по тому зустрічаємо шостий День міста – найстарішого на Рівненщині й досі молодого. І знову занурюєшся в його сиву минувшину, роззираєшся на сьогоднішня, а ще хочеться поглянути в майбутнє з надією, бо ж вона, як відомо, помирає останньою.

Якось побував у нашому місті український поет Андрій Яремський. Не без цікавості ходив неширокими вулицями, милувався мальовничими околицями, спілкувався з краєзнавцями. Й народилися з-під творчого пера ліричні рядки: «Ну як же без Дубровиці, скажіте (в краю поліській як же без гостин?). Тут картоплі цвітуть під шепіт жита, і віє холодком із сизих капустин...». Гарно.

Але далеко не завжди дубровицька історія повивалася лірикою. Були, звичайні й ні, походи проти войовничих кочівників. У одному з них, 1183 року, дубровицький князь Гліб Юрійович, як свідчить Іпатівський літопис, брав участь у переможному поході проти половців. Неспроста

397-ї Сарненської Червонопрапорної ордена Кутузова II ступеня стрілецької дивізії, який у 1944-му першим ступив на Дубровиччину, дислокувався тут тривалий час, аж до початку знаменитої наступальної операції радянських військ «Багратіон». Уродженець Одещини, Степан Артеменко став почесним громадянином нашої Дубровиці.

До речі, такої ж відзнаки був удостоєний і ветеран цієї дивізії Бабкен Сосян. Уже по війні він, у співтворстві, написав документальну книжку «Дорогами війни», що 1988 р. вийшла друком у ереванському видавництві «Айвастан». Не одна сторінка в ній присвячена Дубровиці й Дубровиччині.

Ось таке у назві вулиці. Взагалі ж у нас назви вулиць подекуди неодноразово змінювалися. Наприклад, Воробинська свого часу перейменувалася на вул. Сталіна, потім Комуністичну, аж поки нарешті їй повернули історичну назву. Повернуто історичні назви й Колодязній, Новій, Кривій, Макарівській, Селиці, Березовій, Поштової.

Принагідно, на останній і пошти немає, а назва є. Чому? Справа в тому, що іще за царських часів тут була така пошта, потім за польських, далі й по війні, аж поки не побудували сучасне її приміщення неподалік на

І як же спокійно, м'яко звучать назви інших нових вулиць: Тиха, Паркова, Лугова, Польова, Підлісна, Садова. А ще – Горинська, Поліська. А ще – Дружби. Або повертають подумки у давніші часи Цегельна, Глиняна, Ставкова, адже колись тут була цегельня.

Можливо, саме з тієї цегли зведені найстаріші дубровицькі будинки. Наприклад, Рабешків по Макарівській – у 1914-ому, про що свідчать цифри, викладені цегляними шматочками на його фронтоні. Вважається, тоді ж збудовано теперішнє райво, хоча за деякими даними ця будівля статечніша віком. Ну, і вочевидь у позаминулому столітті зводилося «старє», тепер добудоване, приміщення ЗОШ № 1. Принаймні, хлопець із Зарічненщини, який її відвідував, був 1885 року народження, й коли прийшов сюди на навчання, школа вже діяла не один рік. Нарешті, ще статечніші віком і без того статечні дубровицькі храми. А один з них іще і свій ювілей відзначає.

Шевело, радист Георгій Колотуша, старшина мінометної батареї Павло Мартинчик, пекар (і така професія потрібна в армії) Михайло Горун. А ще Андрій Буткевич з Орв'яниці та ряд інших земляків. Разом призивалися в незвідане й додому поверталися разом. Роки йдуть, і нині з-поміж цих дубровичан залишаються живими лише Кренько та Іван Іванович Лось, тепер зовсім хворий.

Як і з кожного українського міста й села, багато юнаків, молодих чоловіків мусили, покинувши родини, йти у вир війни. Одні з них повернулися до рідних домівок, інші, довіку залишаються в землі Померанії чи Східної Пруссії, під Варшавою чи Прагою – там, де наздогнали куля або осколок.

У кожного своя війна. Для багатьох земляків нею були національно-визвольні змагання, що тривали з 1939-го по 50-і роки минулого століття. В тім горнілі постраждало чимало родин, скалічено чимало долі, а, за, мабуть, не зовсім точними даними, сім десятків дубровичан загинуло.

У кожного й вона, доля, своя. Літописний дружинник князя Гліба Юрійовича, боєць Першого Дубровицького комуністичного повстанського полку в громадянську, радянський солдат чи

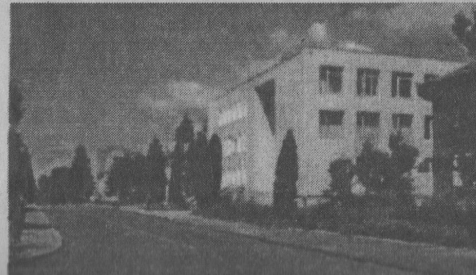
Пам'ятає

Івана Грозного

На межі далеких XVI-XVII століть за ініціативи маршалка Великого князівства Литовського Януша Дольського постала одна з окрас міста – римо-католицький костел Івана Хрестителя. На кошти парафіян зведено 1872 року православну церкву Святого Чудотворця Миколая, так звану «синю». Збудували її, бо місто розрослося, з появою залізниці з'явилася його загоринська зона. А десятиліттям раніше, у 1861-ому, коштом власника Воробина графа Ігнатія Броель-Плятера збудовано церкву Різдва Пресвятої Богородиці. Отак: католицький магнат став фундатором спорудження православного храму. Й цьогогоріч «мурований» церкві – півтора століття.

Проте вона парафією набагато давніша.

воєк УПА – вочевидь кожний хотів жити. І якщо гинув, то в ім'я прийдешнього. Звучить ніби банально, але під списами, шаблями та кулями

сучасне її приміщення неподалік на

тепер одна з вулиць міста носить його ім'я. Інший наш князь, Олександр, за Густинським літописом, у 1224-ому разом з багатьма іншими русичами прийняв смерть у битві на річці Калці. А що вже казати про грозяне ХХ століття: революції, громадянська війна, Перша і Друга світові, нарешті, Чорнобильська катастрофа, які не обминули й ріднокраю.

Та, попри все, залишається місто. Й до стареньких приєднуються в ньому молоді вулиці. Й під дахами осель живуть на них люди.

Ось вона, вулиця, ось він, той дім...

Це відома пісня згадалася. А тим часом, скільки нині в Дубровиці вулиць? Ще колись, як вбачається, було їх чи не три основних, що вели від історичного центру в напрямку Воробина, Берестя, Мочулища, до них прилаштувалися менші та ще деінде з'єднувалися провулочками. Тепер же маємо, так би мовити, офіційних понад сім десятків вулиць і провулків загальною протяжністю 73 кілометри. Для порівняння, ще дев'ять літ тому цей показник становив 60,5 км. Бо ж, повторимося, ростуть нові вулиці, котрим подекуди ще тільки-но належить дістати назву. Й таким новобудовам лише радієш.

Наразі не нове запитання: а що в назвах наших вулиць? Випало якось поцікавитися у жителів вулиці Артеменка, чому вона зветься саме так, і ніхто не відповів, чому. Можливо, не знали ще й тому, що тут живе немало німецького люду. Тим часом Степан Єлізарович Артеменко, тоді підполковник, згодом полковник, двічі Герой Радянського Союзу, був командиром 447 полку

вул. Шевченка. Звідси й назва: Поштова.

Власне й вона завжди була такою. Трапилось, до ювілею «залізного Фелікса» перейменували її на Дзержинського. А згадується, містилася пошта в будинку, де зараз райвідділ освіти. В приміщенні, де нині кабінет начальника цього відділу і приймальня, містився телеграф, окремий вхід вів з бокової вулички. А головний вхід запрошував до поштового залу. Поруч іще донедавна стояв житловий будинок, у якому традиційно мешкали родини начальників підприємства зв'язку.

Вулиці наші... Була Колківська, потім стала Титова, тепер вона – Володимирська. За бажанням мешканців (є відповідні їх підписи) вул. Толстого перейменовано на Степана Бандери, а на пропозицію парафіян храму Різдва Богородиці П'юнерську – на Анастасії і Ульянії Гольшанських. Нарешті, площа Дубровицького збройного повстання набула назви Злагоди, що, думається, цілком логічно, адже злагода дуже потрібна всім нам.

Одна з нових вулиць носить ім'я Віталія Камінського – дубровицького юнака, який загинув у Афганістані. На знак пам'яті і про полеглою земляка, й про ту таку непотрібну нам війну.

«мурованій» церкві – півтора століття.

Проте вона парафією набагато давніша. Про це повідомляє «Історико-статистичний опис церков та парафій Волинської єпархії», укладений у Луцькій духовній семінарії й виданий друком у друкарні Почаєво-Успенської лаври 1889 р. Наш храм, під іменем Пречистенської церкви, згадується в акті від 1576 р. – в заповіті княгині Марії Курбської, уродженої княжни Гольшанської.

Достатньо широко відомий факт, що князь Андрій Курбський-Ярославський, рятуючись від гніву царя Івана Грозного, втік до Литви, до якої тоді належали й теперішні наші землі. До знаних історичних джерел належить листування Курбського з Грозним. І факт значно менше відомий, що тут князь Андрій одружився з княжною Марією, надто те, що в посаг йому дісталася й Дубровиця. А в заповіті Марія писала, аби чоловік по її смерті передав дубровицькій церкві ряд речей, зокрема, дорогі Євангелія та інші, що належали їй. Відтоді минуло 435 років.

Такий вже поступ простої діалектики: люди народжуються, живуть і помирають, будуються й моляться Богові за сьогоднішнє і прийдешнє. На своїй землі.

Поступ простої діалектики

За цю землю дубровичанин Федір Кренько, нині почесний громадянин нашого міста, воював у 45-ому на далекій манчжурській землі. Гобі, Хінган, Мукден – то для нього не лише географічні поняття, а й украй важкі воєнні шляхи-дороги. І мільйонна Квантунська армія, що вважалася чи не кращою в японців, для нього не просто факт з історії, а безпосередня його біографія, гіркіша тим, що народ уже відсвяткував перемогу над гітлерівською Німеччиною, а тут ще тривала кровопролитна Друга світова.

Федір Іванович був радистом-корегувальником батареиною вогню. Разом з ним у їхній бригаді прориву служили-воювали й інші дубровичани: зв'язківець Іван Лось, топографіст Олександр

гинув, то в ім'я прийдешнього. Звучить ніби банально, але під списами, шаблями та кулями було не до банальностей. Те прийдешнє за часом стало минулим, для нас воно – сьогоднішня, а ми самі – одне з прийдешніх поколінь. Живемо, і варто радіти життю.

Буває, чуєш, що, мовляв, живемо гірше, ніж хотілося-чекалося. Але за більш як тисячолітню дубровицьку історію коли було краще? І хто б схотів опинитися у вчорашніх-позавчорашніх днях? Для прикладу ось таке невелике порівняння. Колись Володимир Маяковський у відомій поемі писав не без деякої гордості, що «роззявивши вікна, стоять магазини», тобто користуйся ними кожний бажуючий. А якихось кілька десятків років тому в Дубровиці тих же магазинів було обмаль: невеликий гастроном, продмаг на площі, «телевізор», «десятий», ще один-другий, і крупніші – універмаг з «Дитячим світом». Тепер же кількість магазинів у місті перевищує сотню, є й сім торговельних центрів, понад десяток кафе. Додаймо й таку потрібну річ, як сім аптек (колись була одна), аптечний пункт і кіоск (раніше їх не було зовсім), а ще дві ветаптеки. І скільки вони є, то, значить, є і користувачі, тобто ми з вами. А ми звикли до них, ідемо поруч і особливої уваги не звертаємо.

Колишній дубровичанин Лев Шварц нині живе в США, але приїжджає до міста, де народився і виріс. І на зміни, що відбулися, увагу звернув. Його враження від побаченого: «Звичайно, не Америка, та все ж Дубровиця погарнішала, багато чим прикрасилася, стала цивілізованішою. Аж не чекав». А нам чекати нічого, ми тут живемо й маємо жити.

Надія Дурова дубровичанкою не була. Вона була «кавалерист-дівцею» – першою російською жінкою-офіцером, учасницею вітчизняної війни 1812 року проти Наполеона. А ще, через півтора століття, стала прототипом героїні відомого кінофільму «Гусарська балада». Її Литовський гусарський полк 1810-1811 рр. квартирував у нашому місті, й кавалерист-дівця не обминула Дубровицю в книжці своїх спогадів.

І вже хто із колишніх дубровичан забуде стежки дитинства, виднокоला юності? Різні люди, різні долі, але приїдять вважай додому, зустрічаються з родичами й просто земляками, відвідують рідні могили, неспішно ходять помолоділим древнім містом. Неспроста в нас на вул. Миру неподалік міського центру є пам'ятний знак світлої пам'яті дубровичан, розкиданих по світах, які не забули малої Батьківщини. Встановлений він з ініціативи й за підтримки родини Пилипа Шевелло (Шевела). Людей, що волею неспростої долі опинилися в Польщі або й народилися там, але й пам'ятають про власне дубровицьке коріння.

Ну як же без Дубровиці, скажіть?

Олександр СТРИЖАК.